

a gazdasági helyzet, a munka világának való megfelelés. Érdekes képet nyújt az összetartozás-identitás tárgykörében a *Határon túli magyar diákok élethelyzete az erdélyi és a magyarországi felsőoktatásban* című tanulmány Takács Tamarától.

A Hersey-Blanchard-modell felhasználásával vizsgálja Chrappán Magdolna a vezető-beosztott kapcsolat lehetséges variációit. A gyermekkorra, a gyermek életére vonatkozó felfogások az utóbbi évtizedek gazdasági-társadalmi változásainak hatására módosultak. Mára kialakult egy új interdiszciplináris gyermektudomány, amely a gyermeket mint szociális, kulturális konstrukciót értelmezi. Erről az új szemléletmódról ír Szabolcs Éva.

Ez az írás csak rövid ízelítőt ad a könyvben szereplő huszonnégy tanulmányból. A bemutatott kötet szerkezetileg és tartalmilag is igényes munka.

A tanulmánykötet szerzői újabb értékes munkákkal bővítették a neveléstudományok világát, ezzel méltó módon köszöntve kollégájukat, volt tanárukat, Brezsnányászky Lászlót.

A szalézi rend Magyarországon.

Szerkesztette: Lengyel Erzsébet. Don Bosco Kiadó, 2013.

Thullner Zsuzsanna: Száz éve van jelen hazánkban is a szalézi rend nevelői kultúrája

Ferenc pápa 2013. március 27-én engedélyezte Sándor István boldoggá-avatási dekretumának a kihirdetését. Ez a talán furcsán hangzó mondat nemcsak a katolikusok számára, hanem általában a tanárok, nevelők számára fontos dolgot takar. A katolikus egyház egy olyan tanárembert emel a boldogok sorába, a szentéletű, életvitelükkel példát mutató emberek közé, aki annyira szerette diákjait, hogy kész volt életét áldozni értük. Amikor 1951-ben illegális nyomászki és nevelői tevékenysége kezdett szemet szúrni az uralkodó hatalomnak, a hamis útlevelel a kezében volt, mégis úgy döntött, nem hagyja magára a rábízott fiatalokat. Hazug vádakkal elítélték, és 1953-ban kivégezték.

Ez a rendkívüli fiatalember, aki szegény diákok keresztény nevelésével foglalkozott, a szalézi rend tagja volt. Szerzetesrendjének története sem kevésbé különleges, mint az ő személyes élettörténete. Éppen száz éve telepedtek le Magyarországon: ennek az eseménynek állít emléket az évfordulóra megjelent, fotókkal gazdagon illusztrált könyv, egy szerzetesrend története a közép-kelet-európai történelem viharos évszázadában. Lapozgatom, régi fotókat látok, a képeken sok-sok gyereket. Fegyelmezett társaságoknak látszanak, s közben tudom, hogy javarészt nehéz sorsú, kallódó gyerekek. És az is kiderül, hogy a fegyelmező erőt nem a szigor jelentette. A szalézi nevelés vidámságban, családias légkörben zajlik.

Igazi közösségeket látok, érezhetően birtokában vannak egy olyan tudásnak, amit én is szeretnék megszerezni, amikor nehéz sorsú gyerekeknek igyekszem szabadidejükben értelmes foglalkozást kitalálni. Nem száz gyerekeknek, csak tízegynéhánynak, és nem is egyedül, mégis sok kudarc ér, szép terveim szertefoszlanak a zibongásban, a hangzavarban, és az eltöltött órák vidám együttlét helyett olykor inkább hiábavaló próbálkozások a káosz megfékezésére. Ami mégis biztos: ez a kicsi, amit adhatok, ez is ér annyit, hogy abbahagyni már nem lehet, hiszem, hogy a jövőnk múlik rajta. Azon, hogy a saját gyerekeink mellett boldog és tevékeny felnőtté álmódjuk mások gyerekeit is.

Sok megpróbáltatást álltak ki a szalézi rendben tevékenykedő nevelők a szóban forgó száz évben. Komoly arcok tekintenek le a lapokról, tudósok és kétkezi munkások, reverendában vagy civilben, rendkívül méltóságteljesen. Olyan emberek, akik tudtak/tudnak gondoskodni másokról, akik a szívében hordozták/hordozzák a szeretetre éhes fiatalok sorsát. Mennyire nagy szükség volna erre ma is! A régi fotókon ugyan látszik, hogy más idők voltak azok, de akik emberekkel foglalkozunk – ha másképp nem, hétköznapi kapcsolatainkban – tudjuk, hogy az ember valahol mégis mindig ugyanaz.

Azt írják, Don Bosco, a rendalapító köré hihetetlen gyorsasággal gyűltek a tanulni vágyó fiatalok. „A gondoskodás pedagógiája az övé [...] a kultúra és társadalom által felajánlott minden pozitívumot magában foglal, és visszautasít minden merevséget és kisszerűséget” – írják a kötetben. Szeretetet és értékeket adni, közvetíteni, és közben nem belemerevedni a struktúrákba, nem szólamokat hirdetni. A szaléziak evangéliumra épülő, élő hitéből fakadó küldetése ez a gondoskodás, és ez a másokra irányuló figyelem magukban a nevelőkben kifejleszti a bölcsességet ahhoz, hogy a legjobbat adhassák. Főként szegény sorsú, kallódó gyerekekkel foglalkoztak, és ezt igényesen tették, nem elégedtek meg azzal, hogy morzsákat adjanak. A kötet rövid, korabeli képekkel illusztrált fejezetei, a különböző iskolák, plébániák, intézmények történetei megmutatják, hogy mindig új tervek születtek, a szalézi szerzetesek és munkatársaik a legsanyarúbb körülmények között is képesek voltak újat alkotni: épületeket felújítani, kerteket gondozni, nyomdát kialakítani, könyveket kiadni, énekkart, zenekart működtetni, színjátszó szakköröket létrehozni, javára lenni tágabb közösségeiknek. Az egyik olasz novíciusmesterről azt jegyzi meg a könyv, hogy 500 rózsatövet ültetett. Vagy vegyünk csak egy fényképet a sok közül: Nyergesújfalun a diákok homokvárat építenek, de nem akármilyet, egy egész várost, emeletes házakkal, sok ablakkal, templomokkal, a tornyokon kereszttel.

A nevelési módszer végtelenül egyszerű és végtelenül igényes. Nem felülről kigondolt tervek megvalósításából áll, hanem a valóság fokozatos megismeréséből fakadó okos kezdeményezésekből. Don Bosco bizonyára egy különleges kegyelemmel áthatott, rendkívüli ember volt, karizmatikus egyéniség, aki sokakat gyűjtött maga köré. Követői pedig képesek voltak, és úgy tűnik, ma is képesek tovább éltetni az évek során Don Bosco nevelői történetéből megszülető hagyományt. Mondhatnánk úgy is, van egy saját nevelői kultúrájuk. És ennek a kultúrának vannak közösségei, amelyek működtetik.

Erényeik közül nem hiányozhat a bátorság, a vállalkozókészség sem. Érdekes egymás mellé tenni a kazincbarcikai intézmények rendszerváltást követő történetét: 1993-ban a szaléziak az átvett városi intézményt Don Bosco Általános Iskola, Szakiskola, Gimnázium és Kollégium néven működtetik, nehéz sorsú, veszélyeztetett, nagy részben cigány származású diákok oktatását, nevelését vállalva. 2011-ben az egri érsektől megkapják

az Avilai Szent Teréz-plébániát és mellékesen megkapják mellé öt falu lelkipásztori feladatait. Aztán 2011-ben átveszik a Ságvári Endre Gimnáziumot, amelyet Szalézi Szent Ferenc Gimnázium néven újjászerveznek.

Nem minden történet ilyen látványos. Én magam Mosonmagyaróváron nőttem fel, ahol egy kedves, idős szalézi pap, Mészáros Béla misézett a szalézi kápolnában. Mészáros Béláról az a legenda keringett a városban, hogy feltalált egy tévékészüléket. Nem tudom, hogy is volt valójában, de olvasom a kötetben, hogy valóban értett az elektrotechnikához és az Orion gyárban meg is becsülték ezért.

A szalézi nevelés különleges helye az oratórium. Olyan hely, ahol a szegény sorsú gyermekek játszhatnak, tanulhatnak, együtt lehetnek másokkal, ahol figyelmet kapnak. Vonzó hely, ahol sok játék, könyv áll rendelkezésre, elég tér van a mozgásra. Ábrahám Béla tartományfőnök így ír róla: „az oratórium a barátság és a növekedés helye, ahol a fiatal rádöbben értékeire és kipróbálhatja magát.” Ismét egy kulcsszó: barátság. Az a kapcsolat, amely segít a növekedésben. Mekkora szüksége van a fiataloknak ma a barátságra, a felnőtt barátságára! Arra a barátságra, amely szolgálat, felelősség. Az első, lengyel származású tartományfőnökről ezt írják: „realista volt, a gyakorlat embere, aki sosem ítélkezett senki felett, inkább hitt mások belső erejében... optimista, életvidám, jó ember volt, akit a szolgáló szeretet jellemezett...”. Vagy ott van maga a névadó szent, Szalézi Szent Ferenc, akit Don Bosco állított példaképül a gyermekek elé. Kiemelte, hogy „a szelidség és az alázatosság nem voltak veleszületett erényei, de hősies erőfeszítések árán eljutott odáig, hogy indulatos, ingerlékeny vérmérsékletét megfékezze. Szelidségét és angyali türelmét tartotta a legalkalmasabb eszköznek arra, hogy a gyermekek lelkét megmentse.” Meny nyien híján vagyunk ennek a szelidségnek és az angyali türelemnek! Szalézi Szent Ferenc azt üzeni: van remény. Volt, akinek sikerült indulatos természetét megszelídíteni, Isten segítségével, mások megmentéséért.

Sorakoznak a történetek: Lonkay Antal, az első magyar szalézi munkatárs kezdte hirdetni Magyarországon a 19. század vége felé a szalézi nevelés értékeit. 1913-ban Csernoch János esztergomi érsek felajánlotta a szaléziaknak a péliföldszentkereszti kegyhelyet. Zaf-féry Károly, az első magyar szalézi szerzetes toborozta, tanította, irányított a fiatalokat. Számos iskola nyílt, amelyek aztán 1950-ben kényszerűen bezártak. Ám történeteik mintha arról tanúskodnának, hogy a lelket nem lehet börtönbe zárni: az 1990-es évektől kezdve az intézmények újra megnyílnak, a szaléziak új lendülettel vetik bele magukat a fiatalok nevelésének missziójába. Óbudán újraindul az oratórium, a hátrányos helyzetű gyermekeknek nem kell igazolást hozniuk arról, milyen szegények. Természetes módon megy a beiratkozás, ahogy az élet hozza, ahogy az éhség hívja be reggelire a gyermekeket, akik aztán délután visszatérnek játszani, tanulni.

Újabb szál a háború, az üldöztetés, és emellett a befogadás, mások megsegítése. 1933 és 1948 között Antal István tartományfőnök megnyitotta a rendházakat az üldözöttek előtt. A budapesti Clarisszeumban 1924-ben 85 gyermek lakott, tanultak, ipari képzésre jártak, itt indult el a szalézi nyomda, itt oktatott Sándor István: ezen a helyen a háború alatt zsidókat, üldözötteket, hadifoglyokat fogadtak be.

A katolikus egyház elismerni készül Sándor István életszentségét: fontosabbnak tartotta neveltjei életét a sajátjánál, alakja vértanúsága révén megrendítő. Azt írják róla, céljai,

módszerei egyszerűek voltak: szerette tanítványait, mindig rendelkezésükre állt, még az ávósokhoz katonai szolgálatra behívottaknak is. Személyében testesíti meg a rend nevelési módszerét, és élettörténete arról árulkodik, hogy amikor a gyermekek szeretete küldetéssé válik, akkor ez a szeretet valóban „mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel” – ahogyan Pál apostol tanítja a korintusi keresztény közösségnek. És tanítja mindannyiunknak.

